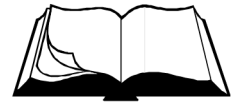

מִיָּהּ הַיּוֹם

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

גליון 399 שאלות המצוות בימי מגיפת הקורונה (ז) ושאלות המצוות סיון תש"פ

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

מסכה, האם צריך לשלם על זה שכר לימוד או חצי תשלום?
תשובה: מכיון שהסיבה שלא שולח את הילד היא שלא שומרים על הכללים של משרד הבריאות, אין לו חיוב לשלם כלל היות שלא הוא אשם בזה.

שאלות המצוות

הישן פעמיים בלילה לענין ברכת התורה

◀ **שאלה:** התעורר באמצע הלילה ורצה ללמוד, בירך ברכת התורה ולמד, אח"כ המשיך לישון, האם בבוקר צריך לחזור ולברך שוב?
תשובה: אם בפעם השניה כשהלך לישון היתה זו שינת קבע, יש כאן היסח דעת וצריך לברך כשקם בבוקר את ברכת התורה, שהרי אף בשינת קבע ביום המברך לא הפסיד (משנ"ב סי' מ"ז ס"ק כ"ה), כל שכן בזה שהיתה שינת קבע בלילה שבדאי המברך לא הפסיד (משנ"ב סי' מ"ז ס"ק כ"ט).

נטילת ידים כשיד אחת עם גבס

◀ **שאלה:** נפל ושבר ידו, והיד מכוסה לגמרי עם הגבס, כשנטול את היד השניה לפני אכילת הפת, האם יכול לברך ברכה 'על נטילת יד'?
תשובה: כתב המשנ"ב (סי' קנ"ח ס"ק ד') שאפילו אם אוכל רק בידו האחת חוששים שמא יגע גם בשניה, ולכן יש לנטול את שתי הידיים, ע"י שם. משמע באופן שלא שייך כלל שיגע מספיקה נטילת יד אחת, וכן משמע מדברי משנ"ב (סי' קס"ב ס"ק ס"ט) שאם יש לו מפה בידו, יכרוך ידו במפה, ע"י שם (ע"י "ביאור הלכה" סי' ד' סעיף ב' ד"ה ידקדק) ומסתימת לשונו משמע שמברך אפילו על יד אחת, וכשמברך על יד אחת הנוסח הוא 'על נטילת ידים' (שו"ת "רב פעלים" ח"א סי' ח', ו"כף החיים" סי' ד' ס"ק ב').

כיסוי הטלפון בשבת

◀ **שאלה:** האם מותר לכסות את הטלפון בשבת ע"י מפית?
יסוד השאלה הוא, היות שהמפית משמשת את הטלפון, יש לה דין בסיס לדבר מוקצה, האם אסור לעשות כן בשבת משום ביטול כלי מהיכנו (ע"י שו"ע סי' ש"י סעיף ו').
תשובה: אם מטרת הכיסוי היא לשמור על הטלפון שלא יפלו עליו דברים שיפסידוהו, הרי"ז משמש את הטלפון ונחשב כבסיס לדבר האסור (הגם שהוא עומד מלמעלה ולא מתחת לטלפון), ואסור להניחה בשבת.

אולם אם סיבת הנחת המפית היא כדי שהאדם לא יראה דבר מוקצה בשבת, וירגיש קדושת השבת, נמצא שאין זה משמש לטלפון אלא את האדם, ואין זה נעשה בסיס לדבר מוקצה (הגרי"ש אלישיב זצ"ל).
ויש להוסיף, שאם המפית מיועדת לכיסוי הטלפון, שהיא תפורה בצורה המתלבשת על הטלפון אין בזה משום ביטול כלי מהיכנו, מכיון שזה תפקידה.

הנחת כלי מתחת למזגן בשבת

◀ **שאלה:** האם מותר בשבת להניח כלי מתחת למזגן כדי לאגור את המים המטפטפים ממנו?
תשובה: מי המזגן שנוטפים בשבת הם מוקצה משום נולד, שלפני כן היה אוויר ונשתנה לנוזל (שו"ת "שבט הלוי" חלק י"א תשי"ר, ו"מנחת שלמה" ח"ב תשי"ח אות ה'), ולכן כשהם יטפטפו לתוך כלי, הכלי יהיה מוקצה, ואסור לעשות כן משום ביטול כלי מהיכנו (וכמבואר בשו"ע סי' ש"י סעיף ו'). והעצה שיניח בתוך הכלי דבר המותר, כגון סכום או כלי אחר, ונמצא שהכלי הוא בסיס להיתר ולאיסור ויכול לטלטלו.
וכל זה כשהניח כלי בשבת עצמה, אבל לפני שבת מותר להניח כלי שמעצמו נעשה מוקצה, אבל יהיה אסור בהמשך השבת לטלטלו, ולכן גם בזה אפשר לשים בתוכו כלי המותר, ועי"ז יוכל לסלקו כשיתמלא.

סידור קלפים בשבת

◀ **שאלה:** האם מותר לסדר קלפים (למשחק ילדים) כל אחד לפי סידורו כדי לשחק בהם?

לע"י
מרן רבינו שמריהו יוסף נסים קרליץ זצוקל"ה
נלבי"ע כ"ה בתשרי תשי"פ
*****
לע"י

נשמח טהורה הנערה רחל ע"ה
בת יבדלחט"א הרב יהודה אריה הלוי דינר
נלבי"ע כ"ה מרחשון תשי"פ
*****

"שומר פתאים ד"

◀ **שאלה:** מתי אסור ללכת במקום סכנה, ומתי אמרין "שומר פתאים ד" ומותר לסמוך שהקב"ה ישמור?

תשובה: מצד אחד מבואר בחז"ל שאסור לעמוד במקום סכנה (רמב"ם הל' רוצח פרק י"א הל' ד'-ה'), שו"ע חו"מ סי' תכ"ז סעיף ח', ו"מנחת חינוך" מצי' תקמ"ו ס"ק י"א), ומצד שני הרי שטים בים, נוסעים במדבר (פעם כל הדרכים היו דרך מדבר שהיא סכנה), וטסים באווירון הגם שיש בזה סכנה (וראיה שמברכים ברכת "הגומל" אח"כ).

שמעתי מהגאון רבי אברהם גורביץ שליט"א, ראש ישיבת גייטסהד, בשם הגה"צ רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל שדברים שגם בני מלכים עושים, זה סימן שכך "דרך העולם", וכך אנו חיים, ומותר לעשות משום "שומר פתאים ד", אבל אם זה דבר שבני מלכים נוהגים מלעשותו משום סכנה, נכנס בגדר של 'אסור להיכנס למקום סכנה'.

ולפי"ז כל מה שמשרד הבריאות מתירים לעשות בזמן הנגיף, אם גם בני המלכים ושרי המדינה עושים כן, הרי זה בגדר של "שומר פתאים ד".
מעשה בהגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל (בעל "חזון יחזקאל" על התוספתא) שהיה מגיע כל שבוע לבני ברק למסור שיעור כללי בישיבת סלבודקה, פעם בדרך חזור הנהג נסע במהירות גבוהה מהמותר. אמר לו הרב אברמסקי שהוא רוצה לרדת. אמר הנהג שימשיך וייעע במהירות המותרת. ענה הרב שבכל זאת רוצה לרדת, הסיבה שאפשר לנסוע ברכב למרות שהוא מקום סכנה היא מכיון שהנהג שומר ודואג גם לעצמו, ואפשר לסמוך עליו, אבל בזה שהנהג לא דואג לעצמו אפילו אם יסע לאט יותר, אין זה נהג ששומר על עצמו, ולכן גם אין הנהג שומר עליו.

מטריה בשעת תפילה

◀ **שאלה:** באירופה מתפללים בחצרות בגלל הנגיף, ויורד שם הרבה גשם, האם אפשר להחזיק מטריה ביד בשעת התפילה?

תשובה: אע"פ שאסור להחזיק בדברים בידו בעת התפילה, כיון שזה לצורך התפילה מותר, והגם שנחשב עומד לפני מלך, כי גם לפני המלך היה מחזיק מטריה אם היה יורד גשם.

מטריה או מעיל גשם

◀ **שאלה:** האם יש הבדל אם מתפלל עם מטריה בידו או שמא עדיף לשים מעיל גשם שהכובע עולה על כל הראש?

תשובה: במנחה ובמעריב אם אפשר עדיף מעיל גשם עם כובע, שאז זה מכסה את כל הראש, אבל בשחרית שהוא לובש תפילין, יש ענין לכתיילה לא לכסות את התפילין, וכדכתיב: "וראו כל עמי הארץ כי עמך ד' נקרא עליך", (שו"ע סי' כ"ז סעיף י"א, ומשנ"ב ס"ק מ"ה), ולכן עדיף שיחזיק מטריה, ואז התפילין נשארות מגולות.

הוצאת ספר תורה

◀ **שאלה:** המוציא את ספר התורה מן הארון, צריך להעבירו לש"ץ, יש שמפחדים להעביר את הספר מיד ליד, וכמו שהזהיר מרן הגר"ג אדלשטיין שליט"א, איך להתנהג בזה?

תשובה: זה שמוציא את ספר התורה מארון הקודש יביא את ספר התורה עד הבימה, והש"ץ יאמר בקול "שמע ישראל...", "גדלו...", בלי להחזיק בספר התורה.

גננת שלא לובשת מסכה

◀ **שאלה:** מי שלא שולח את הילד לגן כיון שהגננת מסרבת ללבוש

תשובה: אם מסדרם כדי לשחק בהם עכשיו (לפעמים מסדרים כדי שיוכל לערבבם היטב שכל סט יהיה מפוזר), נחשב בורר אוכל מאוכל לאלתר ומותר, אבל אם מסדרם כדי שיהיו מוכנים למשחק לאחר זמן, הרי זה בורר אוכל מאוכל לאחר זמן (שהרי אח"כ ישתמש בשניהם), ויש בזה איסור בורר (**ביאור הלכה**) סי' שיי"ט סעיף ג' ד"ה היו לפניו).

הפרדת אפונה וגזר

אם יש תערובת ירקות של גזר ואפונה, ורוצה להפריד את הגזר מהאפונה לשתי צלחות נפרדות, כי יש מי שאוהב גזר ויש מי שאוהב אפונה, אפילו זה שהוא עצמו לא אוהב אפונה, יכול להוציאה מבין הגזר, היות שיש מי שאוכל אותו בסעודה, זה נחשב הוצאת אוכל מאוכל לצורך לאלתר, אבל לצורך סעודה אחרת אסור לעשות כן.

דיאודורנט ספריי בשבת

שאלה: האם מותר להשתמש בדיאודורנט ספריי בשבת?
תשובה: כתב הרמ"א (סי"ט סעיף ט') הרוקק ברוח בשבת, והרוח מפזרת את הרוק חייב משום זורה, ע"י שם, ולפי"ז כשהרוח מפזרת את הנוזל מהבקבוק, יש בזה איסור משום מלאכת זורה.

אולם **ביאור הלכה** (שם) בשם הרע"א כתב בשם הפוסקים, שהבבלי סבר שזורה זה רק כאשר מפריד אוכל מפסולת, משא"כ בזה, ואין שום איסור, ע"י שם.

ולכן למעשה נוקטים שלפזר ספריי באוויר או על הגוף מותר, אבל על בגדים אסור משום מוליד ריח בבגד (ע"י **מנחת יצחק** חו"מ כ"ו, וכן דעת הגר"ש אלישיב זצ"ל, וספר **ארחות שבת** פרק ג' ס"ק ל"ה).

ערוב קורנפלקס עם חלב בשבת

שאלה: האם מותר לערבב בשבת קורנפלקס עם חלב?
תשובה: מותר לשפוך חלב לתוך פתיתי קורנפלקס סמוך לאכילתם, לפי שאינם נדבקים זה לזה (הגר"נ קרליץ זצ"ל), וכל זה אם יאכל מיד, אבל אם ישוהו הרבה זמן וידבקו זה בזה אסור משום לישא (ספר **איל משולש** ה"ל לישא פרק ב' סעיף כ"א).

ממחטות שחלקן מחוברות זו לזו

שאלה: האם מותר להשתמש בשבת בחבילת ממחטות כאשר אינו יודע איזה מהן מחוברות זו לזו ואיזה אינן מחוברות?
תשובה: כשיש חיבור בין ממחטה אחת לשניה וקורע את הנייר כדי לקחת עצמו בהן או לשאר תשמישים, חייב משום קורע (**משנ"ב** סי' ש"מ ס"ק מ"א), והגם שבזה אינו יודע בדיוק מתי קורע, אבל מכיון שהוא יודע שבמשך פעולתו אלו ויש ודאי קריעה, אסור ונחשב כפסיק רישא (**משנ"ב** סי' שליו ס"ק כ"ה, הגר"ש"ז **איערבך** זצ"ל מובא **בש"כ** פ' כ"ו ס"ק ט"ד).

הרכבת פאזל בשבת

שאלה: האם מותר לילדים להרכיב פאזל בשבת, שיש בזה צורות וכדומה?

תשובה: אם אין בין החלקים שום חיבור ורק מונחים זה לצד זה, מותר, אבל אם החלקים מונחים בתוך מסגרת אחת או שנתפסים אחד בתוך השני, או מחוברים ע"י מנגט, נחשב לחיבור ואסור (**הגר"ש"ז איערבך** זצ"ל מובא **בש"כ** פרק ט' ס"ק מ"ח, **שולחן שלמה** סי' ש"מ ס"ק ל"ה, **חוט שני** חלק א' פרק כ' ע"מ קנ"ז).

מעיר בחורי ישיבה ע"י מוזיקה

שאלה: בחורי ישיבה שתפקידם להעיר את הבחורים מסתובבים ומשמיעים מוזיקה בקולי קולות, האם מותר לעשות כן או יש בזה משום **זכר לחורבן**?

תשובה: כתב הרמ"א (סי' תק"ס סעיף ג') שאסור להתרגל לנגן בכלי שיר כגון המלכים שעומדים ושוכבים בכלי שיר, ע"י שם. ומה"ט יש להימנע מלהתעורר מהשינה ע"י מוזיקה או שעון מעורר המשמיע שירים ומנגינות (**הגר"ש"ז איערבך** זצ"ל, ספר **שולחן שלמה** ה"ל תפילה פרק י"ג ה"ל י"ח), אולם לענין שעון מעורר אם מיד כשמצלצל הוא מכבה אותו ומשתמש בו רק כדי לקום משנתו, מותר. אבל להמשיך ולהתענג בשמיעת הנגינה אסור (ספר **שערי נחמה**) למחותני החשוב הגר"י טשזנר שליט"א, אב"ד אופקים, ע"מ קכ"ז).

אם בזמן המתנה על קו הטלפון שומעים מנגינות, גם בימי בין המצרים מותר לשמוע, משום שהאדם לא נהנה מזה כלל, זה רק מעצבן אותו, והוא חושב לעצמו: הלוואי שיפסק ויענו לטלפון (**הגר"ש אלישיב** זצ"ל).

ולפי"ז גם בנד"ד, כשמעירים את בחורי הישיבה ע"י הפעלת מוזיקה, הבחורים לא נהנים מזה כלל, ואדרבה, זה מפריע להם להמשיך לישון, ואין זה שייך כלל לזכר לחורבן, ומותר להמשיך לעשות כן.

אם הישיבה נמצאת בשכונת מגורים חייבים להתחשב ולא להפריע לשכנים שעדיין ישנים ולחילה לעבור בגזל שינה!

צביעת שערות ע"י כדורים

שאלה: מי שיש לו שערות לבנות, האם מותר לו לקחת כדורי

ויטמינים כדי שהשערות יחזרו להיות שחורות או אדומות כבימי קדם?

תשובה: כמו שמצינו בגמרא (**שבת** ק"י): שאסור לקחת סם רפואה שע"י"ז יהיה עקר, כמו כן ב"לא ילבש" אסור ליפות עצמו כמו אשה, גם באופן שגורם לפיו ואין זה נחשב לגרמא אלא האיסור עצמו (שו"ת **חלקת יעקב** יו"ד תשי"ז, שו"ת **אגרות משה** יו"ד ח"א תשי"ב).

הפרת נדרים לפני בת מצוה

שאלה: האם האב יכול להפר נדרי בתו שעומדת לפני היותה בת מצוה?

תשובה: אב יכול להפר נדרי בתו עד שהיא בוגרת, דהיינו בת שתיים עשרה וחצי, ומהני רק לנדרי של עינוי נפש, וכל זה אם שמע את הנדר, אבל בלי שמיעה לא מהני הפרתו כלל, וכמבואר בפסוק (פ' מטות ל', ה-ו): **ושמע אביה את נדרה... ואם הניא אביה אותה ביום שמעו**.

מבואר במשנה (**נדרי** ע"ב): שדרך תלמידי חכמים עד שיצתה מרשותו, היו אומרים לה כל הנדרים שעשית עד עכשיו יהיו מופרים (וכן מובא **בשו"ע** יו"ד סי' רל"ד סעיף י'), ומסביר הר"ן (שם) שזה רק להראות לה החשיבות והזהירות של נדרים.

ולפי"ז למעשה לא מהני הפרת האב, כל זמן שלא שמע ממנה את הנדר, ובכל זאת יש ענין להסביר לה ולהזהיר אותה לומר תמיד "בלי נדר".

ישיבה על מקום אביו לאחר פטירתו

שאלה: האם מותר לבן לשבת על מקום אביו לאחר פטירת האבא?
תשובה: כתוב **בשו"ע** (יו"ד סי' ר"מ סעיף ב') איהו מורא וכו' ולא ישב במקום המיוחד לו, ע"י שם. והנה הרמב"ם והשו"ע כתבו שלא יקרא בשמו בין בחייו ובין במותו. משמע ששאר דינים מותרים לאחר מותו (כן פסק שו"ת הרא"ש כלל ה' סי' ג', שו"ת הרדב"ז ח"ב סי' תרכ"ח, שו"ת **זכר לשמחה** סי' קל"ב, והגר"ש **אלישיב** זצ"ל), והוסיף הגר"ח קניבסקי שליט"א שהיושב על כיסא אביו לאחר מותו, יש בזה כבוד לאב, וכדכתיב (מלכים א' א', י"ב): **ושלמה ישב על כיסא דוד אביו** (ספר **דרך שיחה** פרשת יתרו).

סיום הש"ס בצנעה

שאלה: בחור ישיבה הרוצה לעשות סיום על הש"ס, האם לעשותו עם חבריו ואולי זה יגרום שגם אחרים יעשו כן או צריך לחשוש מעין הרע ויעשה סיום בצנעה?

תשובה: יעשה עם חבריו, ומדבר טוב של תורה לא צריך לחשוש מעין הרע (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

הוספת חומש בפדיון במקום שאין חיוב

שאלה: ראה את משגיח הכשרות מפר"מ עבור כל המפעל ופודה את המעשר שני ורבעי על מטבע משלו, ואומר: 'הוא וחומשו יהא מחולל על פרוטה במטבע שלי', האם זה חל?

תשובה: הפודה מעשר שני שלו על מטבע שלו צריך להוסיף חומש, ולכן כשפודה יאמר: 'יהא מחולל הוא וחומשו', אבל אם אין המעשר שני והמטבע של אדם אחד אין צריך להוסיף חומש (**רמב"ם** הלכות מעשר שני פרק ה' ה"ל א' וה"ל ב'), **דרך אמונה** שם ס"ק כ"ד, ובנד"ד שהמשגיח פודה על מטבע שלו (ולא משל המפעל) אין חיוב להוסיף חומש.

והעירו שלפי"ז בנד"ד שהמשגיח אמר 'הוא וחומשו מחולל על ש"פ' הרי אין כאן חיוב חומש כלל ונמצא שהמעשר שני מחולל על פחות מש"פ, והמחלל על פחות מש"פ לא חל הפדיון כלל.

אמנם למעשה אין בזה שום חשש, כי כשאין חיוב חומש ואומר "הוא וחומשו" הרי הוא כאומר 'הוא ומחצה שבו' או 'הוא וחמישית שבו', ונמצא שחילל רק את המעשר שני על פרוטה ("דרך אמונה" פ"ה ממע"ש ה"ב, **ביה"ל** ד"ה ואשה) והוכיח דאל"כ בנוסח הפרשת תרומות ומעשרות של ה"חזון איש" היה צריך לכתוב 'הוא וחומשו מחולל על פרוטה ורבעי', כדי שלא תהיה תקלה באופן שאין צריך חומש.

קבר על גבי קבר

שאלה: בבית הקברות שבו קבורים ההורים הכל מלא, ולא מוכרים חלקה אלא רק בקומה שניה, האם עדיף בכל זאת לקנות לידם חלקה בקומה השנייה או לקנות קבר רגיל במקום אחר?

תשובה: בודאי יש לקנות במקום אחר קבר רגיל, ולא קבר על גבי קבר אפילו במקום אבותיו (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

רטיבות בדירתו משריפה אצל שכן

שאלה: בדירה סמוכה לדירתו השכורה היתה שריפה, ובעקבות כך היתה רטיבות וריח רע במשך כמה חודשים בדירתו, ומאוד קשה היה לחיות שם, האם יכול לתבוע מהמשכיר להפחית מתשלום השכירות עבור החודשים האלו עד שתיקנו את כל הנזק?

תשובה: לגור בדירה במצב כזה שיש בו רטיבות וריח, היא שווה הרבה פחות (הגם שהמשכיר לא אשם בכך, בכל זאת המציאות היא שהדירה שווה פחות), וזכותו לתבוע הורדה מדמי השכירות, ויתפשרו ביניהם כמה להוריד.